

Sundbyberg 2023-04-26

Diarienummer: U2022/03951

Vår referens: Agneta Söder
agneta.soder@funktionsratt.se

Mottagare:
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar Statens skolverks förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023-2027

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 50 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Vår utgångspunkt är rätten till en inkluderande utbildning och en fungerande skolgång för alla elever med funktionsnedsättningar och kroniska sjukdomar i enlighet med FN:s funktionsrättskonvention¹ med Allmän kommentar nr 4² och att principerna i Salamancafördraget³ säkerställs inom det svenska skolväsendet.

¹ <https://toolkit.funktionsrattskonventionen.se/alla-rattigheter/>

² <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/publikationer/fns-konvention-ochallmanna-kommentar/sammanfattande-introduktion-av-allman-kommentar-nr-4-om-ratten-till-inkluderande-utbildning/>

³ <http://www.unesco.se/wp-content/uploads/2013/08/Salamanca-deklarationen1.pdf>

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige anser att en ny nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet måste ha sin utgångspunkt i det funktionshinderpolitiska målet och att det säkerställs att röster inhämtas från barn och elever med funktionsnedsättning i framtagandet av strategin.

Vidare kan vi inte se att Skolverket tagit hänsyn till resultatet av uppföljningen av den föregående digitaliseringsstrategin där det tydligt framgår att det behöver göras mer när det gäller digitala verktyg för stödinsatser. Sådana initiativ saknas i det här förslaget, vilket hade varit önskvärt.

Nyutbildade lärare måste få med sig kunskap om digitala verktyg särskilt i relation till barn och elever med funktionsnedsättning. Det gäller också fortbildningen av nu verksamma lärare.

För att säkerställa att en ny digitaliseringsstrategi för skolväsendet utgår från kravet på universell utformning och tillgänglighet är det viktigt att Specialpedagogiska skolmyndigheten aktivt bidrar med sin kompetens i detta uppdrag.

Bakgrund

Skolsituationen för barn och elever med funktionsnedsättning

Enligt Skolverkets statistik för 2022 saknar 15 procent behörighet till ett nationellt program på gymnasiet.⁴ Många av dessa har en diagnosticerad eller icke-diagnosticerad funktionsnedsättning. Skolgången för elever med funktionsnedsättning och kroniska sjukdomar är ofta kantad av misslyckanden och många når inte skolans mål. Våra medlemsförbund⁵ rapporterar om stora brister när det gäller adekvata anpassningar och stöd, en otillfredsställande och

⁴ <https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2022-09-29-slutbetygen-for-arskurs-9-pa-samma-niva-som-fore-pandemin>

⁵ Bland annat: Autism Sveriges skolenkät 2022: ⁵ <https://www.autism.se/om-oss/vad-vi-gor/autismenkater/skolenkater/skolenkat-2022/>
Attentions frånvaroenkät 2020: https://attention.se/wp-content/uploads/2021/03/rapport_skolfranvaro_attention_2020.pdf
Rapport från Svenska Diabetesförbundet 2023: <https://www.diabetes.se/aktuellt/nyheter/pressmeddelande/>

otillgänglig skol- och lärmiljö, låg kompetens hos personalen samt (som konsekvens) hög skolfrånvaro. Över tid blir det inte heller bättre, det blir sämre.

I Skolinspektionens årsrapport 2022⁶ konstateras att flest brister hos granskade skolor rör extra anpassningar och särskilt stöd – och så har det även varit tidigare år. Skolverket har nyligen publicerat statistik över antal elever som har ett åtgärdsprogram. Läsåret 2022/23 omfattas 5,9 procent av eleverna i grundskolan av ett åtgärdsprogram. Högst är andelen i årskurs 9, där 9,3 procent av eleverna har ett åtgärdsprogram.⁷ Trots ändrad lagstiftning (bland annat läsa-skriva-räkna-garantin) ser vi fortfarande att stödet ofta saknar träffsäkerhet och sätts in alldeles för sent.

Funktionsrätt Sveriges synpunkter på förslaget

Det funktionshinderpolitiska målet gäller också skolväsendet

En nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet måste ta hänsyn till det nationella funktionshinderpolitiska målet och den strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderpolitiken⁸ som nu gäller. Det vill säga digitaliseringsstrategins övergripande målsättning, och konkreta mål, måste sättas i relation till att:

- efterleva principen om **universell utformning**.
- åtgärda **befintliga brister i tillgänglighet**.
- tillse **individuella lösningar och stöd**.
- **förebygga och motverka diskriminering**.

Dessutom behöver man göra en funktionsrättskonsekvensanalys, det vill säga hur barn och elever med funktionsnedsättning påverkas av de övergripande målsättningarna och de konkreta målen i den föreslagna strategin (och kommande handlingsplan). Idag saknas detta.

⁶ https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/arsrapport/arsrapport-2022/si_arsrapport-2022.pdf

⁷ <https://www.skolverket.se/om-oss/aktuellt/nyheter/nyheter/2023-04-20-sarskilt-stod-i-grundskolan-satts-fortsatt-in-for-sent>

⁸

<https://www.regeringen.se/contentassets/cf8af503cbbc499894549da09ea685af/strategi-for-systematisk-uppfoljning-av-funktionshinderspoltiken-under-2021-2031.pdf>

I framtagandet av den här strategin och inför en kommande handlingsplan, behöver Skolverket även utifrån principen om aktiv involvering säkerställa att alla barns och elevers röster och åsikter inhämtas. Vidare är det viktigt att även barn och elever med funktionsnedsättning finns med i utformningen och testning av digitala verktyg inom skolväsendet. Barnrättskommitténs rekommendationer betonar vikten av att ta in barns röster och synpunkter, också inom skolväsendet.⁹

Uppföljning av den förra digitaliseringsstrategin

Frågan är på vilket sätt Skolverket med resultatet av uppföljningen av den förra digitaliseringsstrategin nu säkerställer att man förbättrar det som visat sig fungera sämre i den nya strategin. Eftersom det saknas nationella data och statistik om barn och elever med funktionsnedsättning, får vi i stället titta på det som går att utläsa. Barn och elever med funktionsnedsättning är en av de grupper som främst uppbär extra anpassningar och särskilt stöd. Tar man del av uppföljningen 2021 kan man bland annat utläsa följande:

- **Hälften av lärarna har tillräcklig kunskap när det gäller att välja och använda digitala verktyg för barn i behov av anpassningar eller särskilt stöd.**
- **Drygt två av tio lärare i förskoleklass, grundskola, grund- och gymnasiesärskola samt komvux på grundläggande och gymnasial nivå och komvux i sfi har inte tillgång till de digitala verktyg de behöver för att utforma undervisningen för elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd.**
- (Skolverket) bedömer att tillgången på digitala verktyg generellt är god men att **tillgången behöver förbättras när det gäller digitala verktyg för elever i behov av stödinsatser.**¹⁰

9

https://regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/crc_c_swe_co_6-7_51663_svensk-version-final.pdf

¹⁰ <https://www.skolverket.se/publikationsserier/rapporter/2022/skolverkets-uppfoljning-av-digitaliseringsstrategin-2021>

Det är tydligt att det på området som rör stödinsatser behöver göras en del förbättringar i utformningen av den nya digitaliseringsstrategin. Vi hade därför förväntat oss att ett särskilt fokus skulle ligga på de delar som rör just digitala verktyg för stödinsatser. Tyvärr kan vi inte se att sådana initiativ tagits.

Lärarytbildningen och fortbildning av lärare i relation till en nationell digital strategi för skolväsendet

Vi menar att den nationella digitaliseringsstrategin även behöver få konsekvenser på lärarytbildningarna – till exempel hur skolans digitalisering påverkar framtidens pedagogik och didaktik. Nyutbildade lärare måste få med sig kunskap om digitala verktyg också med hänsyn till barn och elever med funktionsnedsättning. I Europeiska kommissionens handlingsplan för digital utbildning 2021-2027 finns en särskild del som rör lärarytbildningen¹¹, någon sådan koppling finns inte i det här förslaget. Även lärarytfortbildningen måste ta höjd för den snabba digitala utvecklingen också inom det specialpedagogiska området.

Säkerställ specialpedagogisk kompetens i den nya strategin

Som vi redan varit inne på måste en digitaliseringsstrategi för skolväsendet utgå från det funktionshinderpolitiska målet särskilt i relation till tillgänglighet och att man utgår från principen om universell utformning för de digitala verktyg som används inom skolväsendet. Det är vitalt att Specialpedagogiska skolmyndigheten bidrar med sin kompetens i framtagandet både av strategin och efterföljande handlingsplan. De besitter också verktyg för hur man skapar delaktighet för barn och elever med funktionsnedsättning. Digitala verktyg ska användas för att utjämna skillnader mellan elever, det vill säga inom skolans kompensatoriska uppdrag. Det måste gälla i samma grad för barn och elever med funktionsnedsättning som för andra.

¹¹ <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan/action-5?>

Med vänlig hälsning

Funktionsrätt Sverige

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'NM', with a long horizontal flourish extending to the right.

Nicklas Mårtensson
Generalsekreterare